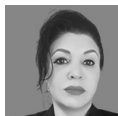

CLAUZA DE PRECIPUT: UN TESTAMENT CUPRINS ÎN CONVENȚIA MATRIMONIALĂ

Lect. univ. dr. Georgeta CREȚU
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava
Facultatea de Drept

Lect. univ. dr. Camelia SPASICI
Universitatea din București
Facultatea de Administrație și Afaceri

Abstract

The paper proposes to analyze the relationship between two institutions closely related in their common existence: Matrimonial convention and precipitous clause.

Matrimonial convention it is the first legal act that the future spouses established before the marriage ends, the matrimonial regime desired or changes, during the marriage, the previous matrimonial regime.

Precipice clause it is an obligation contained in the marriage agreement by which he can be stipulated as the surviving husband to take over without payment, before sharing the inheritance, one or more of the common goods, held in devalmasia or co-ownership.

The marriage agreement is a legal act between the living and the precipitous clause is a legal act of cause of death (a testamentary disposition).

The conditions above, the question arises:

Can the matrimonial agreement be at the same time a legal act between the living but also for the cause of death?

The study is carried out on the basis of the patrimonial obligations of the parties.

The paper is structured in three parts:

“Matrimonial regimes: patrimonial obligations of spouses”, “Matrimonial convention: choosing the matrimonial regime” and “Precipice clause: legal act of cause of death”.

Keywords: *marriage, obligations, legally convention clause.*

Introducere

„Căsătoria este uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii” [art. 259 alin. (1) C. civ.].

Căsătoria valabil încheiată produce efecte juridice în sarcina soților.

Efectele căsătoriei se împart în obligații patrimoniale și nepatrimoniale.

Obligațiile patrimoniale ale soților sunt: obligații de sprijin material reciproc și obligații cu privire la bunuri, în cadrul familiei¹.

a) Obligația de sprijin material reciproc include și obligația de a suporta cheltuielile căsătoriei precum și obligația de întreținere.

Cheltuielile căsătoriei sunt cele necesare menajului comun, respectiv cheltuielile pentru alimente, combustibil, întreținere etc.

Obligația de întreținere între soți se departajează de obligația suportării cheltuielilor căsătoriei și intervine, numai atunci când sunt întrunite trei condiții: există o stare de nevoie a unuia dintre soți, unul dintre soți se află în incapacitate de muncă și soțul îndatorat are posibilitățile materiale necesare asumării obligației.

b) Obligațiile soților cu privire la bunuri se referă atât la bunurile corporale (bunuri mobile și bunuri imobile), cât și la bunurile incorporale (drepturile reale, drepturile de creanță și acțiunile privind drepturile patrimoniale)².

În general, obligațiile patrimoniale ale soților vizează „regimurile matrimoniale”.

A. Regimurile matrimoniale: obligații patrimoniale ale soților

„Regimurile matrimoniale” desemnează ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile patrimoniale dintre soți, precum și între aceștia și terțe persoane³.

În raport de izvorul lor regimurile matrimoniale, soții pot alege între: regimul comunității legale și regimuri matrimoniale convenționale.

Libertatea soților de a alege regimul matrimonial, în raport de propriile interese, derivă din *principiului libertății contractuale*⁴.

Alegerea regimului matrimonial dorit se poate face personal sau prin împuternicirea reciprocă a soților.

Mandatul dat unui dintre soți (de a alege regimului matrimonial) poate fi convențional sau judiciar.

Mandatul este *convențional* atunci când un soț împuternicește celălalt soț să îl reprezinte pentru exercitarea drepturilor pe care le are potrivit regimului matrimonial (art. 314 C. civ.).

¹ A se vedea A. Bacaci, *Raporturile patrimoniale în dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 2 și urm.

² A se vedea G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 75 și urm.

³ A se vedea I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 42.

⁴ Potrivit regulilor generale, părțile sunt libere să încheie orice contracte și să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri (art. 1169 C. civ.).

Mandatul este *judiciar* atunci când unul dintre soți se află în imposibilitate de a-și manifesta voința, caz în care celălalt soț poate cere instanței de tutelă încuviințarea de a-l reprezenta pentru exercitarea drepturilor (pe care le are potrivit regimului matrimonial).

Prin excepție, atunci când unul dintre soți încheie acte juridice prin care pune în pericol grav interesele familiei, celălalt soț poate cere *instanței de tutelă* ca, pentru o durată determinată, dreptul de a dispune de anumite bunuri să poată fi exercitat numai cu consimțământul său expres⁵.

Durata măsurii de mai sus poate fi prelungită, fără însă a se depăși în total doi ani.

În exercitarea obligațiilor patrimoniale, de regulă, fiecare soț poate să încheie orice acte juridice cu celălalt soț sau cu terțe persoane. De exemplu, fiecare soț poate să facă singur, fără consimțământul celuilalt, depozite bancare, precum și orice alte operațiuni în legătură cu acestea [art. 317 alin. (1) și (2) C. civ.].

Fiecare soț poate să îi ceară celuilalt să îl *informeze* cu privire la bunurile, veniturile și datoriile sale, iar în caz de refuz nejustificat se poate adresa instanței de tutelă. Astfel, instanța poate să îl oblige pe soțul celui care a sesizat-o sau pe orice terț să furnizeze informațiile cerute și să depună probele necesare în acest sens.

Atunci când informațiile solicitate de un soț pot fi obținute, potrivit legii, numai la cererea celuilalt soț, refuzul acestuia de a le solicita naște prezumția relativă că susținerile soțului reclamant sunt adevărate [art. 318 alin. (4) C. civ.].

Regimul matrimonial ales produce efecte „numai din ziua încheierii căsătoriei” [art. 313 alin. (1) C. civ.].

Ca sancțiune, neîndeplinirea formalităților de publicitate face ca soții să fie considerați, în raport cu terții de bună-credință, ca fiind căsătoriți sub regimul matrimonial al *comunității legale*.

În timpul căsătoriei, regimul matrimonial poate fi modificat sau poate înceta.

a) *Modificarea* regimul matrimonial se poate face, cu acordul soților, pe cale convențională sau pe cale judecătorească.

Modificarea *convențională* presupune îndeplinirea a trei condiții în mod cumulativ: să fi trecut cel puțin un an de la data încheierii căsătoriei; modificarea să se realizeze prin încheierea unei convenții matrimoniale care să îndeplinească cerințele art. 1179 C. civ.; să fie îndeplinite formele de publicitate prevăzute de lege pentru opozabilitate față de terți.

Modificarea *convențională* a regimului matrimonial produce efecte, fie de la data îndeplinirii cerințelor de validitate și de opozabilitate, fie de la o dată ulterioară, convenită de soți.

⁵ Dreptul la acțiune se prescrie în termen de un an. Termenul de un an începe să curgă de la data când soțul vătămat a luat cunoștința de existența actului [art. 316 alin. (2) C. civ.].

Modificarea *judecătorească* a regimului matrimonial se poate produce, în timpul căsătoriei, la cererea unuia dintre soți.

Modificarea judecătorească are loc atunci când sunt îndeplinite *două condiții*: regimul matrimonial aplicabil soților este cel al comunității legale sau convenționale, iar soțul pârât a încheiat acte care pun în pericol interesele patrimoniale ale familiei (art. 370 C. civ.).

De precizat că, în cazul modificării pe cale judecătorească, instanța va pronunța în mod obligatoriu separația de bunuri.

b) *Încetarea* regimul matrimonial se produce prin constatarea nulității, anularea, desfacerea sau încetarea căsătoriei.

În cazul desfacerii căsătoriei prin divorț, regimul matrimonial încetează de la data introducerii cererii de divorț.

Față de terți, regimul matrimonial încetează de la data îndeplinirii cerințelor de publicitate a hotărârii de divorț.

În caz de încetare sau de schimbare (modificare), regimul matrimonial *se lichidează* potrivit legii, prin bună învoială, sau, în caz de neînțelegere, pe cale judiciară.

Lichidarea regimului matrimonial este operațiunea juridică ce are ca finalizare separarea patrimoniilor celor doi soți.

Lichidarea regimului matrimonial presupune operațiunii⁶ precum: preluarea bunurilor proprii de către fiecare dintre soți; partajul bunurilor comune, regularizarea datoriilor etc.

Lichidarea prin bună învoială se face în fața notarului public și presupune întocmirea unui act autentic.

Hotărârea judecătorească definitivă sau, după caz, înscrisul întocmit în formă autentică notarială constituie act de lichidare (art. 320 C. civ.).

Potrivit legii, „Viitorii soți pot alege ca regim matrimonial: comunitatea legală, separația de bunuri sau comunitatea convențională” [art. 312 alin. (1) C. civ.].

Dispozițiile de mai sus fac distincția dintre *regimul matrimonial legal* și *regimurile convenționale*.

Regimul comunității legale este reglementat de art. art. 339-359 C. civ.).

Deși păstrează concepția Codului civil de la 1864, noua reglementare permite încheierea unor convenții matrimoniale derogatorii.

În regimul comunității legale, bunurile soților se împart în trei categorii: bunuri comune, bunuri proprii ale soțului și bunuri proprii ale soției.

Bunurile *comune* sunt cele dobândite în timpul regimului comunității legale de oricare dintre soți și sunt, de la data dobândirii lor, „bunuri comune în devălmășie” ale soților⁷.

⁶ A se vedea D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 159.

⁷ A se vedea C.M. Crăciunescu, *Dreptul de dispoziție al soților asupra bunurilor ce le aparțin, în diferite regimuri matrimoniale*, Ed. Universul juridic, București, 2010, p. 87.

Potrivit legii, bunurile comune pot face obiectul unui aport la societăți, asociații sau fundații, în condițiile legii (art. 348 C. civ.).

Calitatea de asociat este recunoscută soțului care a aportat bunul comun, dar părțile sociale sau acțiunile sunt bunuri comune.

Calitatea de asociat poate fi recunoscută și celui alt soț, dacă acesta și-a exprimat voința în acest sens. În acest caz, fiecare dintre soți are calitatea de asociat pentru părțile sociale sau acțiunile atribuite în schimbul a jumătate din valoarea bunului (dacă, prin convenție, soții nu au stipulat alte cote-părți).

În schimb, părțile sociale sau acțiunile ce revin fiecăruia dintre soți sunt bunuri proprii.

Potrivit art. 351 C. civ., soții răspund cu bunurile comune pentru: obligațiile născute în legătură cu conservarea, administrarea sau dobândirea bunurilor comune; obligațiile pe care le-au contractat împreună; obligațiile asumate de oricare dintre soți pentru acoperirea cheltuielilor obișnuite ale căsătoriei; repararea prejudiciului cauzat prin însușirea, de către unul dintre soți, a bunurilor aparținând unui terț (în măsura în care, prin aceasta, au sporit bunurile comune ale soților).

Ca regulă, calitatea de bun comun nu trebuie dovedită.

Potrivit art. 340 C. civ., „Nu sunt bunuri comune, ci bunuri proprii ale fiecărui soț” cele dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, bunurile de uz personal etc.

Dovada bunului propriu se poate face, între soți, prin orice mijloc de probă⁸.

În timpul căsătoriei, fiecare soț poate folosi, administra și dispune liber de bunurile sale proprii.

Potrivit legii, fiecare soț poate încheia singur acte de conservare, acte de administrare cu privire la oricare dintre bunurile comune, precum și acte de dobândire a bunurilor comune.

În schimb, actele de înstrăinare sau de grevare cu drepturi reale, având ca obiect bunurile comune, „nu pot fi încheiate decât cu acordul ambilor soți” [art. 346 alin. (1) C. civ.].

În cazul de mai sus, sancțiunea pentru actul nevalabil încheiat este *nulitatea relativă*.

Ca excepție, oricare dintre soți poate dispune singur, cu titlu oneros, de bunurile mobile comune a căror înstrăinare nu este supusă, potrivit legii, anumitor formalități de publicitate.

La încetarea comunității legale, aceasta se lichidează prin hotărâre judecătorească sau act autentic notarial.

Dacă regimul comunității de bunuri încetează în timpul vieții soților, prin desfacerea căsătoriei, foștii soți rămân coproprietari în devălmășie asupra bunurilor comune până la stabilirea cotei-părți ce revine fiecăruia⁹.

⁸ A se vedea A. Pricopi, *Dreptul familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 2004, p. 90.

⁹ Atunci când comunitatea încetează prin decesul unuia dintre soți, lichidarea se face între soțul supraviețuitor și moștenitorii soțului decedat [art. 355 alin. (3) C. civ.].

În timpul regimului comunității, bunurile comune pot fi împărțite, în tot sau în parte, prin act încheiat în formă autentică notarială, în caz de bună învoială, ori pe cale judecătorească, în caz de neînțelegere [art. 358 alin. (1) C. civ.].

În cadrul lichidării comunității, fiecare dintre soți preia bunurile sale proprii.

Potrivit legii, orice convenție contrară regimului comunității legale este sancționată cu *nulitatea absolută* a actului nevalabil încheiat (art. 359 C. civ.).

În final, constatăm că regimul comunității legale, este un regim matrimonial de *drept comun*, aplicabil doar atunci când soții nu au convenit, prin convenție matrimonială, pentru un alt tip de regim matrimonial.

B. Convenția matrimonială: alegerea regimului matrimonial

Convenția matrimonială (cunoscută și drept „convenția de căsătorie”, „contractul de căsătorie”, „contractul matrimonial” etc.) este actul juridic prin care viitorii soți își stabilesc, înainte de încheierea căsătoriei, regimul matrimonial dorit sau își modifică, în timpul căsătoriei, regimul matrimonial anterior¹⁰.

Din cele de mai sus rezultă că prin convenția matrimonială soții pot deroga de la dispozițiile regimului comunității legale, dreptul comun în materie (art. 329 C. civ.).

Prin convenția matrimonială, soții își reglementează raporturile patrimoniale din căsătorie¹¹.

Obiectul declarat al convenției matrimoniale este „Alegerea unui alt regim matrimonial decât cel al comunității legale”¹².

„Convențiile matrimoniale” sunt supuse regulilor generale contractuale (art. 1166 și urm C. civ.).

Obiect accesoriu al convenției matrimoniale poate fi o clauză de preciput.

Astfel, „Prin convenția matrimonială se poate stipula ca soțul supraviețuitor să preia fără plată, înainte de partajul moștenirii unu sau mai multe bunuri comune, deținute în devălmășie sau în coproprietate” [art. 333 alin. (1) C. civ.].

Din cele de mai sus rezultă că obiectul convenției matrimoniale este complex, putând cuprinde atât manifestări de voință *inter vivos* (specifice unui contract), dar și dispoziții *mortis causa* (legate).

Convenția matrimonială se încheie prin înscris autenticat de notarul public, cu consimțământul tuturor părților, exprimat personal sau prin mandatar cu procură autentică, specială și având conținut predeterminat [art. 330 alin. (1) C. civ și art. 18 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale].

¹⁰ A se vedea I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *op. cit.*, p. 42.

¹¹ A se vedea P. Vasilescu, *Regimuri matrimoniale*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 203.

¹² Prin convenția matrimonială nu se poate deroga, sub sancțiunea nulității absolute, de la dispozițiile legale privind regimul matrimonial ales decât în cazurile anume prevăzute de lege (art. 332 alin. (1) C. civ.).

Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani poate încheia sau modifica o convenție matrimonială numai cu încuviințarea ocrotitorului său legal și cu autorizarea instanței de tutelă¹³.

Cauza convenției matrimoniale reprezintă intenția părților de a-și reglementa raporturile patrimoniale în timpul căsătoriei (deoarece convenția matrimonială este, la rândul său, un contract accesoriu căsătorie).

Nerespectarea formei autentice cerută *ad validitatem* de lege se sancționează cu nulitatea absolută a actului¹⁴.

Nulitatea convenției matrimoniale determină desființarea actului în cauză și, drept consecință, „între soți se aplică regimul comunității legale, fără a fi afectate drepturile dobândite de terții de bună-credință” (art. 338 C. civ.).

Sanțiunea nulității nu trebuie confundată cu *caducitatea*, care intervine ulterior încheierii convenției matrimoniale și a căsătoriei.

Caducitatea convenției matrimoniale se produce în următoarele cazuri: când, după încheierea convenției de către viitorii soți, nu se mai încheie căsătoria; când căsătoria este declarată nulă sau este anulată (cu excepția căsătoriei putative) și atunci când instanța de tutelă dispune modificarea judiciară a regimului matrimonial al comunității de bunuri cu cel al separației de bunuri.

Efectele convenției matrimoniale se produc diferit, după cum actul bilateral este încheiat înainte de căsătorie sau în timpul acesteia.

Convenția matrimonială încheiată înainte de căsătorie produce efecte numai de la data încheierii căsătoriei.

Convenția încheiată în timpul căsătoriei produce efecte de la data prevăzută de părți sau, în lipsă, de la data încheierii ei.

În caz de *simulație*, actul secret, prin care se alege un alt regim matrimonial sau se modifică regimul matrimonial (pentru care sunt îndeplinite formalitățile de publicitate prevăzute de lege) produce efecte *numai între soți* și nu poate fi opus terților de bună-credință (art. 331 C. civ.).

În principiu, convenția matrimonială poate fi *modificată* înainte de încheierea căsătoriei, dar și în timpul căsătoriei.

Modificarea convenției matrimoniale poate fi totală sau parțială.

Potrivit celor de mai sus, instituția convenției matrimonială se conturează ca act *complex*, un *tipar juridic* ce permite existența comună, atât a unor manifestări de voință *inter vivos*, cât și *mortis causa*.

C. Clauza de preciput: act juridic *mortis causa*

Convenția matrimonială este însă un *act juridic complex*, putând cuprinde manifestări de voință *inter vivos*, dar și dispoziții *mortis causa*.

¹³ A se vedea M. Avram, C. Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Hamangiu, București, 201, p. 89 și urm.

¹⁴ Pentru a fi opozabilitate, convențiile matrimoniale trebuie înscrise în Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale, organizat potrivit legii [art. 334 alin. (1) C. civ.].

Potrivit art. 333 alin. (1) C. civ., prin „convenție matrimonială se poate stipula ca soțul supraviețuitor să preia fără plată, înainte de partajul moștenirii, unul sau mai multe dintre bunurile comune, deținute în devălmășie sau în coproprietate”.

Textul de mai sus poartă denumirea marginală „Clauza de preciput” și este o manifestare de voință *mortis causa* (care se încheie în timpul vieții și produce efecte după moartea autorului).

Clauza de preciput poate fi stipulată în beneficiul fiecăruia dintre soți sau numai în favoarea unuia dintre ei.

Deoarece convenția matrimonială are natura juridică a unui contract – act juridic *inter vivos* –, se pune problema dacă existența clauzei de preciput schimbă natura juridică a suportului acesteia.

În doctrină sunt cunoscute și alte două situații asemănătoare, respectiv a „dispozițiilor testamentare” privind sumele de bani sau titlurile de valoare depuse de clienți la CEC sau la „instituțiile de credit” (reglementate prin H.G. nr. 1602/2002 și Ordinul M.J. nr. 1903/2011).

În continuare, vom prezenta cele trei situații inedite.

a) *Clauza de preciput reglementată de art. 333 din Codul civil.*

În general, termenul de „clauză” desemnează o obligație cuprinsă într-un contract.

În situația de față, obligația asumată de părți este „preciputul”, iar contractul este convenția matrimonială.

Se poate spune, astfel, că suportul clauzei de preciput este convenția matrimonială.

Tot astfel, literatura de specialitate a apreciat clauza de preciput drept o „punte de legătură între dreptul familiei și dreptul succesoral”¹⁵.

Prin clauza de preciput se naște un drept la „preciput” în beneficiul soțului supraviețuitor.

Dreptul respectiv constă în preluarea anticipată și „fără plată” a bunului (bunurilor) ce formează obiectul clauzei, înainte de partajul moștenirii [art. 333 alin. (1) C. civ.].

Dreptul la preciput este afectat de *condiția suspensivă* a supraviețuirii beneficiarului.

Convenția matrimonială este indiscutabil un act juridic *inter vivos*, în cuprinsul căreia însă clauza de preciput își produce efecte *mortis causa* (de la data deschiderii moștenirii unuia dintre soți).

După deschiderea succesiunii, dreptul eventual de „preciput” al soțului supraviețuitor se consolidează. Astfel, dreptul de proprietate comună, devălmășă sau pe cote-părți se transformă în proprietate deplină.

¹⁵ A se vedea D.G. Ionaș, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 41.

Caracteristica succesorală a instituției constă în aceea că transferul bunurilor nu este condiționat de acceptarea moștenirii de către soțul supraviețuitor, întrucât bunurile obiect al clauzei de preciput *nu fac parte din masa succesorală*¹⁶.

Ca și suportul său contractual (convenția matrimonială), și clauza de preciput poate fi supusă sancțiunilor nulității sau ineficacității.

Potrivit art. 1250 C. civ., *nulitatea absolută* a convenției matrimoniale (și, implicit, a clauzei de preciput) operează atunci când interesul încălcat este de ordine publică.

Sunt astfel sancționate cu nulitatea absolută a convenției: lipsa consimțământului, încheierea nevalabilă a acesteia, lipsa formei autentice sau lipsa procurii autentice etc.¹⁷.

Potrivit art. 1251 C. civ., *nulitatea relativă* a actului intervine atunci când au fost nesocotite dispozițiile legale privitoare la capacitatea de exercițiu ori atunci când consimțământul unuia sau al ambilor soți a fost viciat.

Clauza de preciput devine *ineficace* (caducă) atunci când comunitatea încetează în timpul vieții soților, când soțul beneficiar a decedat înaintea soțului dispunător ori când aceștia au decedat în același timp sau când bunurile care au făcut obiectul ei au fost vândute la cererea creditorilor comuni [art. 333 alin. (4) C. civ.].

Clauza de preciput nu este supusă raportului donațiilor, ci numai reducăunii.

Executarea clauzei de preciput se face în natură sau, dacă acest lucru nu este posibil, prin echivalent.

Natura juridică a clauzei de preciput este elementul cele mai disputat al instituției.

Într-o opinie s-a afirmat că în „clauză” nu există intenția *animus donandi* și, așadar, se poate vorbi „numai de micșorarea masei succesorale, iar nu de micșorarea patrimoniului unei persoane” (s.n.).

Potrivit opiniei de mai sus, clauza de preciput nu poate fi nici cu o donație, nici cu un legat și nici cu o clauză de partaj inegal al bunurilor comune ale soților.

Astfel, clauza de preciput are natura juridică unui „avantaj matrimonial distinct” cu efecte *mortis causa*¹⁸.

Potrivit altei susțineri, „preciputul este o instituire contractuală de moștenitor cu titlu particular”¹⁹.

În contextul de mai sus, precizăm că, potrivit dreptului comun instituit de art. 984-992 C. civ., *legatele* sunt dispoziții cuprinse în testament, referitoare la *patrimoniul lăsat de defunct*.

¹⁶ A se vedea D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 372.

¹⁷ A se vedea D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 144-145.

¹⁸ A se vedea D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *op. cit.*, p. 148.

¹⁹ A se vedea D. Chirică, *op. cit.*, p. 371 și urm.

Tot astfel, potrivit legii, „nu se pot face liberalități decât prin donație sau prin legat cuprins în testament [art. 984 alin. (2) C. civ.]

Față de cele de mai sus, apreciem că instituția clauzei de preciput reglementată de art. 333 C. civ. are o natură complexă, ca și suportul ei – convenția matrimonială.

b) *Clauza testamentară reglementată în statutul C.E.C.*

Posibilitatea cuprinderii unei clauze testamentare într-un contract bancar a fost reglementată și sub imperiul Codului civil de la 1864.

Potrivit art. 27 alin. (7) din H.G. nr. 1602/2002 pentru aprobarea Statutului C.E.C.-SA, „Titularii instrumentelor de economisire puteau solicita în scris C.E.C. - S.A. introducerea de dispoziții testamentare prin care să indice persoanele cărora să li se elibereze, după deces, sumele dispuse prin acestea”.

În caz contrar, depunerile pentru care nu s-a solicitat introducerea de dispoziții testamentare se eliberează, de către C.E.C. - S.A., moștenitorilor legali și testamentar [art. 27 alin. (3) din statut].

În baza dispozițiilor de mai sus, titularii depunerilor de bani la C.E.C. au posibilitatea de a-și manifesta voința *mortis causa* și într-o formă specială, numită *clauză testamentară*.

Cu privire la natura juridică a clauzei testamentare C.E.C., făcută într-o formă simplificată, ea reprezintă „o liberalitate pentru cauză de moarte, adică un legat cu titlu particular”²⁰, având ca obiect sumele de bani găsite la bancă, la deschiderea succesiunii titularului.

Clauza testamentară cuprinsă în contractul încheiat de titularul „instrumentelor de economisire” C.E.C. se diferențiază, de alte instituții asemănătoare, prin *caracterele juridice*.

Clauza testamentară C.E.C. produce efecte din momentul decesului titularului.

Clauza testamentară C.E.C. nu trebuie confundată cu clauza de împuternicire.

Clauza de împuternicire C.E.C. este un mandat care produce efecte în timpul vieții titularului și deci împuternicitul poate dispune de aceste sume până în clipa morții titularului.

Clauza testamentară C.E.C. este o formă simplificată de a testa un *testament olograf în formă simplificată* care trebuie scris, datat și semnat de titular în contractul încheiat cu banca.

Fiind un testament, clauzei i se aplică regulile specifice principalului act juridic *mortis causa*. Astfel, titularul dispozițiilor *mortis causa* le poate revoca oricând până la moartea sa.

Titularul poate anula clauza testamentară C.E.C. printr-un alt testament. Astfel, „dispozițiile testamentare” făcute în formă specială, în contractul încheiat cu C.E.C., pot fi revocate printr-un testament ordinar sau privilegiat.

²⁰ A se vedea Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Actami, București, 1999, p. 222.

c) *Clauza testamentară reglementată de art. 1049 C. civ.*

Reglementarea anterioară privind existența clauzei testamentare în contractul bancar a fost preluată și în dispozițiile Codului civil din 2009, cu unele modificări și adăugiri.

Potrivit art. 1049 alin. (1) C. civ., ce poartă denumirea marginală „Testamentul sumelor și valorilor depozitate”, „Dispozițiile testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse la instituții specializate²¹ sunt valabile cu respectarea condițiilor de formă prevăzute de legile speciale aplicabile acestor instituții”²².

În aplicarea dispozițiilor Codului civil, a fost emis Ordinul ministrului justiției nr. 1903/C/2011 privind condițiile de formă necesare pentru valabilitatea dispozițiilor testamentare privind sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de clienții instituțiilor de credit²³.

Natura juridică *mortis causa* a instituției este relevantă și de termenii strict succesoriali folosiți de legiuitor precum: testament, dispoziții testamentare, legat etc.

Deponentul unor sume de bani, valori sau titluri de valoare la o instituție de credit poate dispune de acestea, pentru cauza de moarte, printr-o „dispoziție testamentară cuprinsă în cadrul convenției încheiate cu instituția de credit” (art. 1 din ordin).

De precizat că, ulterior, testatorul poate *modifica, revoca sau retracta revocarea dispoziției testamentare*, până la data decesului său (sau chiar înainte, atunci când contul curent, depozitul sau alt instrument bancar în care au fost depuse de către acesta sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare a fost lichidat).

Desemnarea beneficiarului clauzei testamentare trebuie să conțină *suficiente elemente de identificare*, astfel încât acesta să poată fi determinat sau determinabil la momentul deschiderii moștenirii.

Identificarea beneficiarului clauzei testamentare se face de bancă prin următoarele elemente: numele și prenumele, domiciliul sau reședința ori, pentru persoane juridice, denumirea și sediul lor.

În contextul de mai sus, clauza testamentară trebuie să cuprindă printre altele, codul numeric personal sau, în cazul persoanelor juridice, atributele de identificare ale acestora (dacă acestea sunt cunoscute de testator).

Obiectul dispoziției testamentare, cuprinsă în convenție, poate fi: sumele de bani, valorile sau titlurile de valoare depuse de testator la „instituție de credit”.

Clauza testamentară trebuie completată de testator „prin scriere olografă”.

²¹ „Prin instituții specializate se înțelege instituțiile de credit și orice alte entități, care, potrivit legii, pot primi în depozit sume de bani, valori sau titluri de valoare”; a se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. II. Moștenirea testamentară*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 99.

²² Instituțiile specializate trebuie să procedeze la predarea legatului având ca obiect sume de bani, valori sau titluri de valoare *numai în baza hotărârii judecătorești ori a certificatului de moștenitor care constată valabilitatea dispoziției testamentare și calitatea de legatar* [art. 1049 alin. (2) C. civ.].

²³ Publicat în M. Of. nr. 684 din 27 septembrie 2011.

Dispoziția testamentară trebuie să cuprindă desemnarea directă sau indirectă a beneficiarului acesteia, obiectul, semnătura testatorului, precum și data întocmirii.

Atunci când testatorul nu poate completa personal clauza, se va proceda la încheierea unui testament autentic (art. 2 din ordin).

Nerespectarea scrierii olografe a clauzei testamentare atrage *nulitatea absolută* a dispoziției *mortis causa*.

Procedura inserării dispoziției testamentare în convenție se completează cu data și semnătura testatorului și semnăturile a doi funcționari din instituția de credit, special împuterniciți în acest scop (art. 4 din ordin).

În final, instituția de credit are obligația de a comunica de îndată Uniunii Naționale a Notarilor Publici datele necesare înscrierii dispoziției testamentare în Registrul național notarial.

De precizat că informații cu privire la existența unui testament se pot da *numai după decesul testatorului* [art. 1046 și art. 1049 alin. (2) C. civ.].

Predarea legatului către beneficiar se face la solicitarea instanței de judecată sau a notarului public, în cadrul dezbaterii procedurii succesoriale (art. 7 din ordin).

Clauza testamentară cuprinsă în convenția încheiată de titular cu instituția specializată, reglementată de art. 1049 C. civ. și de Ordinul M.J. nr. 1903/C/2011 reprezintă o formă specială de a testa, căreia i se aplică *regulile specifice testamentului*.

Concluzii

„Regimurile matrimoniale” desemnează ansamblul normelor juridice care reglementează *raporturile patrimoniale* dintre soți, precum și între aceștia și terțe persoane.

În raport de izvorul regimurilor matrimoniale, soții pot alege între: regimul comunității legale și regimurile matrimoniale convenționale.

În consecință, printr-o *convenție matrimonială* soții pot opta pentru un alt regim matrimonial decât cel al comunității legale.

Convenția matrimonială este un *act juridic complex*, un „tipar juridic”, ce se supune, în general, regulilor generale contractuale, dar care poate conține și o „dispoziție testamentară” (clauza de preciput).

Raportul dintre convenția *matrimonială* și *clauza de preciput* este cel dintre *actul juridic principal* și *actul juridic accesoriu*.

Convenția matrimonială este deci „suportul” clauzei de preciput.

Bibliografie

- M. Avram, C. Nicolescu, *Regimuri matrimoniale*, Ed. Hamangiu, București, 2010;
- A. Bacaci, *Raporturile patrimoniale în dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2007;
- G. Boroi, C.A. Anghelescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
- D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, Ed. C.H. Beck, București, 2014;
- C.M. Crăciunescu, *Dreptul de dispoziție al soților asupra bunurilor ce le aparțin, în diferite regimuri matrimoniale*, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
- Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Actami, București, 1999;
- Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. II. Moștenirea testamentară*, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
- I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2001;
- D.G. Ionaș, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială*, Ed. Universul Juridic, București, 2016;
- D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2011;
- A. Pricopi, *Dreptul familiei*, Ed. Lumina Lex, București, 2004;
- P. Vasilescu, *Regimuri matrimoniale*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009.